

Postupanje Hrvatske narodne banke u pogledu oduzimanja odobrenja za rad i prisilne likvidacije Credo banke d.d. te aktivnosti vezane uz naplatu zadužnice i mjenica po računu Credo banke d.d. u prisilnoj likvidaciji

Pravni okvir

Hrvatska narodna banka temeljem članka 4. Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci (NN 75/2008; dalje kratko: Zakon o HNB-u), te članka 59. stavka 1. i članka 67. Zakona o kreditnim institucijama (NN br. 117/2008, 74/2009 i 153/2009; dalje kratko: ZOKI) izdaje i oduzima odobrenje za rad kreditnim institucijama (banke, štedne banke i stambene štedionice; za pojam kreditne institucije dalje će se kratko koristiti pojam banka).

Oduzimanjem odobrenja za rad banci, banka gubi ovlaštenje za pružanje bankovnih i financijskih usluga uključujući i pravo na pružanje platnih usluga koje je imala temeljem članka 56. točke 1., članka 59. stavaka 1. do 3. i članka 63. stavka 2. i 3. ZOKI-ja. Pravo na pružanje platnih usluga dodatno je regulirano i odredbama članka 5. stavka 1. i 4. Zakona o platnom prometu (NN 133/2009).

Sukladno odredbi članka 270. stavka 1. ZOKI-ja na banke nad kojima se provodi postupak prisilne likvidacije na odgovarajući način primjenjuju se odredbe Zakona o trgovačkim društvima (NN 111/1993, 34/1999, 52/2000, 118/2003, 107/2007, 146/2008 i 137/2009-dalje kratko: ZTD) u dijelu kojim se uređuje likvidacija trgovačkih društava. Stavkom 2. istog članka ZOKI-ja propisano je da se na banku u postupku prisilne likvidacije na odgovarajući način primjenjuju odredbe ZOKI-ja, a stavkom 3. istog članka da način primjene odredbi ZOKI-ja na banku u prisilnoj likvidaciji može propisati Hrvatska narodna banka.

Iz odredbi članaka 263. do 270. ZOKI-ja (prisilna likvidacija kreditne institucije) proizlazi da je razlika između prisilne likvidacije banke i likvidacije društva prema ZTD-u odnosno redovne likvidacije banke u tome što odluku o pokretanju postupka prisilne likvidacije banke ne donosi skupština banke već Hrvatska narodna banka i što likvidatora ne imenuje skupština banke već Državna agencija za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka.

Prema odredbi članka 382. st.3. ZTD-a društvo u likvidaciji (a temeljem članka 270. stavka 1. ZOKI-ja i banka u prisilnoj likvidaciji) prestaje brisanjem iz trgovačkog registra, dakle po okončanju postupka likvidacije. Prema odredbama članka 377. ZTD-a likvidator je obavezan, ako na temelju prijavljenih tražbina vjerovnika utvrdi da imovina društva nije dovoljna da se podmire tražbine vjerovnika s kamatama, obustaviti likvidaciju i predložiti provođenje stečajnog postupka. I člankom 269. ZOKI-ja propisana je ista dužnost likvidatora ako je nastupio neki od stečajnih razloga navedenih u članku 273. ZOKI-ja.

Niti jednim zakonom nije propisano da bi društvo u likvidaciji ili banka u prisilnoj likvidaciji morali prestati ispunjavati svoje obveze prema svojim vjerovnicima.

Prema članku 374. stavku 1. ZTD-a u vezi sa člankom 370. stavkom 1. ZOKI-ja, likvidator banke u prisilnoj likvidaciji nad kojom nije otvoren stečajni postupak, dužan je okončati poslove te banke koji su u tijeku, naplatiti tražbine, unovčiti imovinu banke i podmiriti vjerovnike. Iz navedenog proizlazi da nema zabrane za plaćanja na teret računa banke u prisilnoj likvidaciji po nalogu same banke u prisilnoj likvidaciji tj. njezinog likvidatora kao ovlaštenog zastupnika.

Zakon o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima (NN 91/2010) u članku 17. izričito propisuje da Financijska agencija (dalje kratko: FINA) prestaje s izvršavanjem evidentiranih nenamirenih osnova za plaćanje tek po zaprimanju rješenja o otvaranju stečajnog postupka, a u članku 13. istog zakona da se odredbe tog zakona na odgovarajući način primjenjuju i na ovrhe na novčanim sredstvima banke. Iz navedenih odredbi proizlazi da u uvjetima provedbe postupka bilo redovne ili prisilne likvidacije nad bankom, Hrvatska narodna banka mora provesti sve naloge za izvršenje osnova za plaćanje (osnove za plaćanje definirane su člankom 3. točkom 1. Zakona o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima kao rješenje o ovrsi, rješenje o osiguranju, zadužnica, nalog Ministarstva financija za naplatu po aktiviranom državnom jamstvu, nalog za pljenidbu u postupku prisilnog izvršenja pravomoćno izrečene novčane kazne u kaznenom i prekršajnom postupku i svaka druga odluka nadležnog tijela kojom se u cijelosti ili djelomice prihvaća prijedlog za provedbu ovrhe) koje joj je poslala FINA i to na način predviđen odredbama Zakona o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima.

U odnosu na isplatu mjenica, za naglasiti je da se iste ne isplaćuju na temelju Zakona o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima, već sukladno Zakonu o mjenici (NN 74/1994 i 92/2010). Prema Zakonu o mjenici, mjenica koja je domicilirana na banku podnosi se na isplatu toj banci. Mjenica se domicilira na banku koja vodi račun platitelja mjenice naznačenog na mjenici koji je u pravilu ujedno i izdatnik te mjenice (vlastita mjenica). Ta je banka dužna isplatiti takvu mjenicu na teret računa banke platitelja mjenice ako mjenica ima sve elemente propisane Zakonom o mjenici i ako na računu platitelja ima sredstava. U tom slučaju banka postupa po zahtjevu imatelja mjenice koji je mjenicu podnio na isplatu (tj. po zahtjevu treće osobe) bez dodatnog prethodnog odobrenja platitelja. Drugačije postupanje banke s mjenicom podnesenom na isplatu bilo bi protivno institutu mjenice i običajima u mjeničnom poslovanju. Propisi ne predviđaju drugačije postupanje banke u odnosu na isplatu mjenice na teret računa subjekta koji se u trenutku podnošenja mjenice nalazi u postupku likvidacije.

Navedeno se u cijelosti odnosi i na Hrvatsku narodnu banku kad od imatelja mjenice zaprimi na isplatu mjenicu domiciliranu na Hrvatsku narodnu banku na kojoj je kao platitelj naznačena banka, i to bez obzira na to da li u trenutku podnošenja mjenice na isplatu banka platitelj redovno posluje ili je nad bankom platiteljem pokrenut postupak redovne ili prisilne likvidacije.

Slijedom naprijed navedenog, pravno je shvaćanje Hrvatske narodne banke da banka u prisilnoj likvidaciji ima u odnosu na svoje vjerovnike jednak položaj kao i svako drugo društvo u likvidaciji. Stoga Hrvatska narodna banka dok vodi račun banke u prisilnoj likvidaciji sa svim nalogima za plaćanje na teret tog računa treba postupati kao što postupaju i svi drugi pružatelji platnih usluga koji vode račune društava u likvidaciji.

Jedina iznimka u tom postupanju regulirana je Odlukom o primjeni odredaba zakona i drugih propisa iz nadležnosti Hrvatske narodne banke na kreditne institucije u likvidaciji (NN 75/2009) donesenom na temelju spomenute odredbe članka 270. stavka 3. ZOKI-ja. Člankom 5. navedene Odluke propisano je da kreditna institucija nad kojom je pokrenut postupak prisilne likvidacije ne može provoditi plaćanja preko međubankovnih platnih sustava (HSVP i Nacionalni klirinški sustav-dalje kratko: NKS)¹ do imenovanja prisilnog likvidatora i dok likvidator ne poduzme sve radnje nužne za zaštitu prava vjerovnika banke u likvidaciji.

Ovakva iznimka regulirana je iz slijedećih razloga:

- a) da se do imenovanja likvidatora spriječi izvršenje plaćanja za banku u prisilnoj likvidaciji od strane neovlaštenih osoba,
- b) jer banka u prisilnoj likvidaciji više ne može pružati platne usluge za svoje klijente tj. izvršavati plaćanja po nalogima svojih klijenata i primati uplate u korist svojih klijenata i
- c) jer se time omogućuje likvidatoru banke u prisilnoj likvidaciji da osigura sve potrebne uvjete i poduzme odgovarajuće radnje da banka u prisilnoj likvidaciji više ne obavlja platni promet (osobito da ne prima uplate u korist svojih klijenata), a da istovremeno može izvršavati novčane obveze banke (ne klijenata, jer bi to predstavljalo obavljanje usluge platnog prometa) prema svojim vjerovnicima tijekom postupka prisilne likvidacije.

Razlog zašto se članak 5. citirane odluke odnosi samo na prisilnu, a ne i na redovnu likvidaciju banke jest u činjenici da postupak redovne likvidacije pokreće sama banka (tj. odluku donosi skupština banke) pa stoga može pripremiti sve potrebne radnje koje će joj omogućiti da u trenutku donošenja odluke o otvaranju likvidacije bude spremna na sve pravne posljedice te odluke. Za razliku od redovne likvidacije, odluku o pokretanju postupka prisilne likvidacije, kako je već prije pojašnjeno, ne donosi sama banka već Hrvatska narodna banka pa se navedenim člankom 5. citirane odluke omogućava likvidatoru da poduzme sve potrebne radnje kako za banku u prisilnoj likvidaciji ne bi nastupile štetne posljedice.

Iznimku predviđenu člankom 5. citirane odluke tj. onemogućavanje provođenja plaćanja banci u prisilnoj likvidaciji preko međubankovnih platnih sustava, Hrvatska narodna banka osigurava onemogućavanjem provođenja (dalje kratko: suspenzijom) transakcija u HSVP-u i NKS-u. Nakon što likvidator poduzme sve potrebne odgovarajuće radnje i zatraži da se omogući daljnja provedba plaćanja na teret i u korist računa banke u

¹ NKS Odlukom o pravilima rada Nacionalnog klirinškog sustava (NN 55/2011) donesenom temeljem članka 120. stavka 2. Zakona o platnom prometu

prisilnoj likvidaciji preko međubankovnih platnih sustava, Hrvatska narodna banka ukida tu suspenziju.

Naime, sva kunska međubankovna plaćanja u Republici Hrvatskoj (bez obzira da li se plaćanja odvijaju na teret odnosno u korist clijenata banke ili na teret odnosno u korist same banke) provode se preko međubankovnih platnih sustava HSVP i NKS. Posebno napominjemo da Hrvatska narodna banka račune banaka (tzv. računi za namiru banaka preko kojih banke obavljaju plaćanja) vodi preko HSVP-a. Osim računa za namiru koji vodi preko HSVP-a, Hrvatska narodna banka vodi i račune banaka za gotovinu preko kojih se obavlja opskrba banaka gotovim novcem. Sukladno članku 6. stavku 1. Odluke o opskrbi banaka gotovim novcem (NN 157/2009 i 36/2010) novčana sredstva evidentirana na računu banke za gotovinu sastavni su dio računa za namiru banke. Konačna neto pozicija, koja je rezultat obračuna svih plaćanja zadanih u NKS-u namiruje se u HSVP-u tekućeg radnog (obračunskog) dana HSVP-a koji započinje 7,30 h i završava u 18,00 h istog radnog dana². Ujedno napominjemo da obračunski dan NKS-a³ započinje u 18,30 h prethodnog radnog dana a završava u 18,30 h tekućeg radnog dana.

Niti FINA kao upravitelj NKS-a, niti Hrvatska narodna banka kao upravitelj HSVP-a i ujedno osoba koja vodi račune banaka ne razlikuje koje se od uplata preko međubankovnog platnog sustava evidentiranih u korist ili na teret računa banke odnose na samu banku, a koje na klijenta te banke, jer taj sustav operira samo s računima banaka pa i prepoznaje samo račune banaka. Jedino banka koja sudjeluje u plaćanju može uplate primljene preko međubankovnog platnog sustava razvrstati (proknjižiti) po računima clijenata ili vlastitim računima.

Iz tog razloga, za banku u prisilnoj likvidaciji suspendira se provođenje svih naloga u korist i na teret njezinog računa zaprimljenih u međubankovni platni sustav, kako bi se spriječilo neovlašteno pružanje usluga platnog prometa u smislu Zakona o platnom prometu te kako za nju ne bi nastajale nove obveze koje bi teretile likvidacijsku masu. Takva suspenzija, međutim, ne predstavlja blokadu u smislu Zakona o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima, već provedbu članka 5. Odluke o primjeni odredaba zakona i drugih propisa iz nadležnosti Hrvatske narodne banke na kreditne institucije u likvidaciji i privremenog je karaktera (dok se ne imenuje likvidator banke u prisilnoj likvidaciji i dok on ne poduzme sve radnje nužne za zaštitu prava vjerovnika te banke).

Navedena suspenzija nikako se ne može tumačiti kao osnova za nepostupanje Hrvatske narodne banke po zahtjevima imatelja mjenica za isplatu mjenice podnesenim u skladu sa Zakonom o mjenici i naložima FINE za naplatu osnova za plaćanje u skladu sa Zakonom o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima. Naime, suspenzija se provodi na temelju Odluke o primjeni odredbi zakona i drugih propisa iz nadležnosti Hrvatske

² Terminski plan HSVP-a kojim upravlja HNB sastavni je dio jedinstvenih pravila rada HSVP-a prema članku 18. stavku 3. Odluke o pravilima rada HSVP-a i objavljen je na internetskim stranicama HNB-a www.hnb.hr ;

³ Terminski plan NKS-a donosi FINA kao upravitelj NKS-a i objavljen je na internetskim stranicama FINE www.fina.hr;

narodne banke na kreditnu instituciju u likvidaciji koju je donijela Hrvatska narodna banka, ali Hrvatska narodna banka nije ovlaštena regulirati pitanja vezana uz naplatu mjenica i pitanja vezana za provedbu ovrhe na novčanim sredstvima. Ujedno, navedena odluka kao podzakonski akt po svojoj pravnoj snazi ne može derogirati odredbe Zakona o mjenici i Zakona o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima. Stoga je Hrvatska narodna banka pri primjeni navedene odluke dužna postupati u skladu sa svim zakonima uključujući Zakon o mjenici i Zakon o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima.

Kako su međubankovni platni sustavi informatički sustavi koji funkcioniraju po određenim tehničko-tehnološkim pravilima, suspenzija provođenja naloga u korist i na teret računa banke tehnički se provodi korištenjem istih programskih opcija koje se koriste i za blokadu računa koja se provodi prema Zakonu o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima. Zbog toga se i za suspenziju koristi tehnički termin blokada, iako se radi o različitim institutima s različitim pravnim posljedicama. Blokada se provodi isključivo na temelju Zakona o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima i to ako na računu dužnika nema sredstava, s time da se blokada odnosi isključivo na plaćanje na teret računa dužnika a ne i u korist računa dužnika. Suspenzija se provodi isključivo na temelju članka 5. Odluke o primjeni odredaba zakona i drugih propisa iz nadležnosti Hrvatske narodne banke na kreditne institucije u likvidaciji i odnosi se na sva plaćanja u korist i na teret računa banke u prisilnoj likvidaciji prvenstveno zbog toga jer se ne mogu razlučiti plaćanja koja predstavljaju platnu uslugu za klijenta (korisnika) u smislu Zakona o platnom prometu od plaćanja na teret ili u korist same banke u prisilnoj likvidaciji.

Kronologija zbivanja

Savjet Hrvatske narodne banke na svojoj 207. sjednici održanoj dana 22. studenog 2011. godine donio je rješenje o oduzimanju odobrenja za rad Credo banci d.d. Split Z.br.: 1813/2011. Rješenje je doneseno temeljem članka 67. stavka 2. točke 1. ZOKI-ja i članka 42. stavka 3. točke 9. Zakona o HNB-u.

Istog dana 22. studenog 2011. temeljem članka 263. stavka 1. točke 4. i stavka 3. ZOKI-ja te članka 43. stavka 2. točke 9. Zakona o HNB-u donesena je i odluka o pokretanju postupka prisilne likvidacije Credo banke d.d. Split O.br.: 321-020/11-11/ŽR.

Istog dana 22. studenog 2011. Državna agencija za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka donijela je Odluku UR.BR.I-671/11-2011 kojom je imenovala likvidatora u postupku prisilne likvidacije Credo banke d.d. Split.

Odobrenje za rad Credo banci d.d. Split prestalo je važiti temeljem članka 66. stavka 1. točke 3. ZOKI-ja dostavom rješenja o oduzimanju odobrenja za rad Credo banci d.d. Split tj. 22. studenog 2011. u 15,30 h.

Svi nalozi za plaćanje zadani 22. studenog 2011. do kraja radnog (obračunskog) dana NKS-a kao i svi nalozi za plaćanje zadani 22. studenog 2011. do kraja radnog (obračunskog) dana HSVP-a su izvršeni.

Suspenzija provođenja plaćanja na teret i u korist obračunskog računa Credo banke d.d. Split u NKS-u izvršena je 22. studenog 2011. u 18,38 h, nakon početka slijedećeg radnog (obračunskog) dana NKS-a, a prije početka obračuna u NKS-u. Suspenzija provođenja plaćanja na teret i u korist obračunskog računa Credo banke d.d. Split u HSVP-u izvršena je prije početka novog radnog (obračunskog) dana HSVP-a i to 23. studenog 2011. u 7,22 h korištenjem programske opcije "Account Suspend" kojom se sve platne transakcije evidentiraju u redu čekanja, a onemogućeno je i raspolaganje sredstvima na računu banke za gotovinu u Hrvatskoj narodnoj banci.

23. studenog 2011. u HNB-u su zaprimljene slijedeće osnove za plaćanje i mjenice:

- u 12,18 h iz FINE je zaprimljena poruka A31 koja je sadržavala nalog za izvršenje osnove za plaćanje (zadužnica) koju je FINA ispostavila temeljem Zakona o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima;
- u 12,47 h zaprimljena je u Prijemnom uredu Hrvatske narodne banke mjenica s rokom dospijeca 23. studeni 2011. U svrhu plaćanja mjenica je domicilirana na Hrvatsku narodnu banku.

Isključivo u svrhu izvršenja navedenog naloga FINE za naplatu zadužnice i naloga za isplatu navedene mjenice njenom imatelju u 14,44 h omogućeno je provođenje transakcija na računu Credo banke d.d u HSVP-u, i to korištenjem programske opcije "Lift Suspension". Nakon izvršenja navedenih transakcija, ponovno je onemogućeno plaćanje preko računa Credo banke d.d. u HSVP-u u 14,45 h.

- u 13,57 h zaprimljene su u Prijemnom uredu Hrvatske narodne banke još dvije mjenice s rokom dospijeca 23. studeni 2011. U svrhu plaćanja obadvije mjenice domicilirane su na Hrvatsku narodnu banku.

Račun Credo banke d.d. Split terećen je za preostali iznos sredstava na računu. Navedena transakcija predstavlja djelomičnu isplatu po jednoj mjenici. S obzirom da na računu Credo banke d.d. u HSVP-u nije bilo dostatnih sredstava za izvršenje te mjenice u cijelosti, mjenica je sukladno odredbama članka 38. Zakona o mjenici naplaćena djelomično, o čemu je na poledini mjenice stavljena i zabilježba.

Hrvatska narodna ponovno je i to isključivo u svrhu izvršenja navedene mjenice, u 15,30 h omogućila provođenje transakcija na računu Credo banke d.d. u HSVP-u korištenjem programske opcije "Lift Suspension".

Nakon izvršenja navedene transakcije stanje na računu Credo banke d.d. u HSVP-u svedeno je na 0,00 kuna, te je u 15,31 h ponovno onemogućeno plaćanje preko računa Credo banke d.d. u HSVP-u.

Za izvršenje druge mjenice na računu Credo banke d.d. više nije bilo sredstava.

Nakon toga, a u skladu sa Zakonom o mjenici, obje mjenice vraćene su uz popratni dopis Hrvatske narodne banke imatelju mjenice.

U 14,43 h zaprimljena je u Prijemnom uredu Hrvatske narodne banke četvrta mjenica s rokom dospijeca 23. studeni 2011. U svrhu plaćanja mjenica je domicilirana na Hrvatsku narodnu banku. S obzirom da na računu Credo banke d.d. više nije bilo novčanih sredstava te se ista nije mogla niti djelomično isplatiti, mjenica je u skladu sa Zakonom o mjenici uz popratni dopis Hrvatske narodne banke vraćena imatelju mjenice.

Dana 24. studenog 2011. u 08,43 h zaprimljena je poruka FINE A31 s nalogima za izvršenje deset zadužnica. Kako je stanje na računu Credo banke d.d. u HSVP-u iznosilo 0,00 kuna tj. nije bilo raspoloživih sredstava za izvršenje tih naloga, Hrvatska narodna banka je porukom B32 u 09,08 h odgovorila FINI da zbog nedostatka sredstava nalog nije moguće izvršiti. U 11,01 h Hrvatska narodna banka je zaprimila od FINE poruku s nalogom da se blokira račun Credo banke d.d. temeljem odredbi Zakona o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima. Na osnovi tako zaprimljene poruke, blokiran je račun Credo banke u HSVP-u koji je i nadalje u blokadi.

Položaj investicijskog društva kao klijenta banke

U odnosu na položaj investicijskog društva koje kod banke drži račun za svoje klijente Hrvatska narodna banka navodi sljedeće:

Sredstva na računu banke koji vodi Hrvatska narodna banka, jesu sredstva te banke, a banka sve svoje dospjele obveze izvršava preko tog računa. Navedeno proizlazi iz same prirode bankovnog poslovanja, a to potvrđuje i odredba članka 4. stavka 1. ZOKI-ja kojom se pružanje bankovne usluge kao osnovne djelatnosti banke definira kao primanje depozita ili drugih povratnih sredstava od javnosti i odobravanje kredita iz tih sredstava za svoj račun. Banka je prema propisima o kreditnim institucijama dužna upravljati svim rizicima kojima bi mogla biti izložena u svom poslovanju, pa i rizikom likvidnosti. To ujedno znači da banka treba osigurati dovoljno novčanih sredstava za podmirenje obveza prema svim svojim klijentima.

Provedeni nalog FINE za naplatu zadužnice i nalozi za isplatu mjenica na računu Credo banke d.d. u prisilnoj likvidaciji od strane Hrvatske narodne banke nikako se ne mogu tumačiti na način da su time utrošena sredstva kojima bi se isplatila novčana sredstva ulagača koja investicijsko društvo ima na posebnom računu Credo banke d.d. Split u prisilnoj likvidaciji. Zakon o tržištu kapitala štiti novčana odnosno financijska sredstva klijenata u slučaju ovrhe, likvidacije ili stečaja koji bi se provodili nad imovinom investicijskog društva, ali ne i nad imovinom banke u kojoj investicijsko društvo ima račun na kojem se vode sredstva njegovih klijenata. Naime, odredbom članka 42. stavka 5. Zakona o tržištu kapitala propisano je da "novac i financijski instrumenti klijenata nisu vlasništvo investicijskog društva, ne ulaze u njegovu imovinu ni u likvidacijsku ili

stečajnu masu, niti mogu biti predmetom ovrhe u svezi potraživanja prema investicijskom društvu". Tom odredbom nije propisano da novac i financijski instrumenti clijenata investicijskog društva nisu vlasništvo banke kod koje se vodi račun investicijskog društva na kojem su položena sredstva clijenata investicijskog društva, da ne ulaze u likvidacijsku ili stečajnu masu ili da ne mogu biti predmetom ovrhe nad bankom. Za napomenuti je da odredbe slične odredbi članka 42. stavka 5. Zakona o tržištu kapitala sadrže i neki drugi zakoni, primjerice Zakon o platnom prometu i Zakon o elektroničkom novcu (NN 139/2010) u odnosu na novčana sredstva clijenata institucija za platni promet i institucija za elektronički novac koja te institucije drže kod banke (članak 48. stavak 6. Zakona o elektroničkom novcu i članak 87. stavak 4. Zakona o platnom prometu).

Međutim, napominjemo da Zakon o osiguranju depozita (NN 177/2004 i 153/2009) predviđa u članku 3.a stavku 3. da "ako je na temelju ugovora o otvaranju bankovnog računa izričito ugovoreno da vjerovnik taj bankovni račun vodi u svoje ime a za račun drugog (povjerenički račun), gornja granica prava na obeštećenje iz članka 4. ovog zakona utvrđuje se obzirom na osobu za čiji račun se vodi povjerenički bankovni račun".

Nadalje, a budući da se u medijima pojavljuju različita tumačenja vezana uz tzv. račune 13 kao račune posebne namjene dodatno pojašnjavamo i tu problematiku. Oznaka računa vrste 13 više nije propisana za račune za posebne namjene na kojima bi se vodila sredstva koja su na temelju zakona izuzeta od ovrhe. Računi vrste 13 bili su propisani Odlukom o konstrukciji računa u banci, vodećem broju banke, uvjetima i načinu otvaranja računa u banci i sadržaju registra računa poslovnih subjekata u banci (NN 150/2002) Dana 05. 01. 2011. stupila je na snagu Odluka o načinu otvaranja transakcijskih računa (NN 3/2011, 35/2011, 50/2011, 89/2011 i 101/2011). Stupanjem na snagu te odluke, vrsta računa 13 više nije propisana za račune za posebne namjene na kojima bi se vodila sredstva koja su na temelju zakona izuzeta od ovrhe, već se na svakom računu koji banka vodi u skladu sa Zakonom o platnom prometu mogu voditi takva sredstva. Uz svaki račun koji vodi, banka je dužna sukladno članku 60. stavku 1. Zakona o platnom prometu i članku 2. stavku 3. točki 19. Pravilnika o Jedinstvenom registru računa (NN 148/2010, 31/2011 i 99/2011) voditi podatak jesu li novčana sredstva na određenom računu izuzeta od ovrhe, te ako jesu da li su izuzeta u cijelosti ili djelomično. Postoji više propisa koji uređuju pravo na zaštitu novčanih sredstava od ovrhe (osim sredstava navedenih u ranije spomenutim zakonima, možemo još spomenuti npr. sredstva drugih osoba položena kod javnih bilježnika ili sredstva stambene pričuve koja se drže na računu stambenog upravitelja) pri čemu su ta novčana sredstva zaštićena od provođenja ovrhe nad onom osobom kojoj su povjerena na čuvanje ili upravljanje i koja ih na svom računu drži s te osnove. Tako i već spomenuta odredba članka 42. stavak 5. Zakona o tržištu kapitala štiti zaprimljena novčana sredstva clijenata investicijskog društva od ovrhe nad investicijskim društvom, ali ne i od ovrhe nad bankom koja vodi račun tog investicijskog društva. Novčana sredstva na računu banke jesu sredstva te banke (i u knjigama banke se vode kao stavka na strani aktive), dok sredstva investicijskog društva koja su evidentirana na računu u banci nisu ni u kakvoj vezi sa sredstvima koja banka ima na svom računu (i u knjigama banke se vode

kao stavka na strani pasive). Provedbom ovrhe na računu banke ovršuju se novčana sredstva banke i namiruje se obveza same banke, te se takva provedba ovrhe na računu banke ne može dovoditi u vezu s njenom obvezom isplate određenog depozita. Propisi ničim ne obvezuju banku da u svakom trenutku raspolaže s iznosom novčanih sredstava na svom računu koji će odgovarati ukupnom stanju sredstava koja su izuzeta od ovrhe nad računima klijenata koje ta banka vodi, niti je propisano da je Hrvatska narodna banka dužna provoditi nadzor nad stanjem takovih novčanih sredstava. Takav nadzor ne bi bio niti moguć, jer Hrvatska narodna banka nema, niti može imati, svakodnevni izravni uvid u knjige banke kako bi mogla pratiti trenutno stanje sredstava po računima klijenata koja bi bila izuzeta od ovrhe, pa da to stanje u svakom trenutku uspoređuje sa stanjem na računu banke. Kako je već rečeno, banka je dužna odgovarajuće upravljati svojom likvidnošću, vodeći računa da ima dovoljno likvidnih novčanih sredstava iz kojih može ispunjavati svoje dospjele obveze (uključujući i isplate po računima deponenata), a Hrvatska narodna banka provodi nadzor kako banka upravlja svim rizicima u svom poslovanju, pa tako i rizikom likvidnosti.

Sažetak

Zaključno, sažeto iznosimo ključne argumente ovog priopćenja:

1. Nakon dostave rješenja o oduzimanju odobrenja za rad Credo banci d.d. Split Hrvatska narodna banka onemogućila je toj banci daljnje provođenje plaćanja preko međubankovnih platnih sustava i time osigurala primjenu članka 5. Odluke o primjeni zakona i propisa iz nadležnosti Hrvatske narodne banke na kreditnu instituciju u likvidaciji. Primjenom ove odredbe onemogućuje se Credo banci d.d. u prisilnoj likvidaciji izvršenje plaćanja od strane neovlaštenih osoba, povećanje obveza temeljem uplata zaprimljenih bez valjane pravne osnove, te ju se onemogućuje u izvršenju plaćanja za svoje klijente s osnove pružanja platnih usluga za što joj je oduzeto odobrenje od strane Hrvatske narodne banke.
2. Navedeno ograničenje u izvršenju plaćanja preko međubankovnih platnih sustava ograničenog je trajanja, odnosno traje dok se ne imenuje likvidator te dok on ne poduzme sve radnje nužne za zaštitu prava vjerovnika banke u likvidaciji (uključujući i prestanak pružanja usluga za koje joj je oduzeto odobrenje). Po zaprimanju obavijesti prisilnog likvidatora o osiguranju uvjeta za daljnje provođenje plaćanja preko međubankovnih platnih sustava u skladu s reguliranim postupkom likvidacije, Hrvatska narodna banka ukida navedeno ograničenje u izvršenju plaćanja.
3. Onemogućavanje izvršenja plaćanja preko međubankovnih platnih sustava navedeno u točki 1. nikako ne predstavlja osnovu temeljem koje bi Hrvatska narodna banka bila ovlaštena ne postupati po nalogu FINE za izvršavanje osnova za plaćanje u skladu sa Zakonom o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima i zahtjevima imatelja mjenica za njihovu isplatu u skladu sa Zakonom o mjenici. Naime, navedeno onemogućavanje izvršenja plaćanja Hrvatska narodna banka provodi na temelju Odluke o primjeni odredbi zakona i drugih propisa iz nadležnosti Hrvatske narodne banke na kreditnu instituciju u likvidaciji, te njezina primjena nikako ne može derogirati odredbe Zakona o mjenici i Zakona o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima, a Hrvatska narodna banka nije ovlaštena regulirati pitanja vezana uz naplatu mjenica i pitanja

vezana za provedbu ovrhe na novčanim sredstvima. Također, posebno treba naglasiti da sukladno Zakonu o trgovačkim društvima banka u prisilnoj likvidaciji nije prestala kao društvo, te na taj način i njezine obveze nastale tijekom redovnog poslovanja ne prestaju i trebaju se izvršiti kroz provođenje postupka prisilne likvidacije. Niti jednim propisom nije regulirano da bi se u uvjetima provedbe prisilne likvidacije banke takve obveze morale prestati izvršavati, te da na temelju takvih odredbi Hrvatska narodna banka ne bi bila u obvezi pri isplati mjenica i zaprimljenog naloga FINE za naplatu zadužnice postupiti na način kako je postupila i kako je opisano u ovom očitovanju.

4. Hrvatska narodna banka, nije nikome omogućila naplatu potraživanja na štetu ostalih vjerovnika Credo banke d.d. Nalog za naplatu zadužnice podnosi FINA u skladu sa Zakonom o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima neovisno o raspoloživom stanju na računu dužnika, a imatelj mjenice mora podnijeti mjenicu na isplatu bez obzira hoće li ona biti isplaćena u cijelosti ili zbog nedostatka novčanih sredstava djelomično ili uopće ne može biti isplaćena, ukoliko želi iskoristiti svoja daljnja prava koja proizlaze iz mjenice.

5. Provođenjem plaćanja po računu Credo banke d.d. u prisilnoj likvidaciji u svrhu isplate mjenica i naplate zadužnice kako je opisano u ovom priopćenju, Hrvatska narodna banka nije utrošila sredstva investicijskog društva koja su zakonom izuzeta od ovrhe, jer su novčana sredstva na računu Credo banke d.d. u prisilnoj likvidaciji sredstva te banke, te nigdje nije regulirano da bi ta novčana sredstva trebala biti utrošena upravo za isplatu novčanih sredstava clijenata investicijskog društva koja su izuzeta od ovrhe. Odredba članka 42. stavak 5. Zakona o tržištu kapitala štiti zaprimljena novčana sredstva clijenata investicijskog društva od ovrhe nad investicijskim društvom, ali ne uređuje da se time ta novčana sredstva štite i od ovrhe nad bankom koja vodi račun tog društva.